

Cronica

Radu Penciulescu a descoperit în *Cei din urmă* o infinitate de adevăruri contemporane și universale, atât de multe și atât de prezente încât ne-ar fi greu să le, măcar, înșirăm pe toate. A descoperit, asta nu înseamnă a luat de-a gata — ele se aflau acolo, el le-a văzut, le-a citit și le-a arătat. Înseamnă exact ceea ce înseamnă o descoperire: săpături, căutări, formule, ecuații, alte săpături, alte formule, alte căutări, alte ecuații...

...Așadar *Cei din urmă* este o discuție despre violență (unde se vede că violența e un non-sens, deoarece replica ei e tot violență, iar violențele se anulează reciproc, și unde se mai vede că Gorki nu se întâlnise degeaba cu Tolstoi), o discuție despre putere (unde se vede că beția puterii naște monștri, și unde se mai vede că beția puterii e un fel de somn al rațiunii — iar toate acestea se văd, la rindul lor, în formidabila scenă în trei personaje: Ivan Kolomițev — Nadejda — Aleksandr, scenă în care George Constantin, Ecaterina Paraschivescu și Ovidiu Iuliu Moldovan descriu ceea ce s-ar putea numi demența puterii, care demență este atât de veselă în exploziunea ei încât devine esențialmente tragică), este apoi o discuție despre ratare (unde se vede că adevărata ratare nu este a Soniei, care a trăit totuși un moment fericit în viață, iubindu-l pe Iakov, nici a lui Iakov — vezi cele de mai sus, ci a lui Ivan, această forță imensă învinsă de nepuțință, acest om puternic și dur care n-a reușit să fie niciodată bun, fericit și iubit,

care exclamă: „Cît sînt de singur, doamne dumnezeule!” și care, la moartea lui Iakov, învins de ai săi, înșelat de viață, strivit de propria sa forță, îi imploră pe toți să uite, să se unească, știind totuși că nimic nu se poate uita și că nimeni nu se va apropia cu adevărat de el...), o discuție despre mistificare și automatizare, despre pragurile și barierele dintre generații, despre gratuitatea crimei și despre tragismul lășității, despre...

Regizorul a descărcat în fața noastră toate sensurile vizibile și invizibile ale dramei, făcînd să țipe întrebările omului de azi, șoptite cîndva de personajele lui Gorki (ceea ce nu justifică, în anumite scene, tipetele teatrale și netelegenice ale interpreților), confirmîndu-și, încă o dată, vocația de artist, gînditor și cetățean.

Spectacolul lui Penciulescu începe cu un panoramic de interior al casei; aparatul se plimbă prin încăperi, insistînd meditativ asupra peretilor și obiectelor. Senzația este de final, așa rătăcesc privirile asupra locurilor în care s-au petrecut întîmplările, și parcă, într-adevăr, întîmplările s-ar fi petrecut, totul s-a sfîrșit, finită est comedia, și nu ne rămîne decît să ne uităm în urmă, ca să păstrăm în memorie cadrul dramei. Impresia este șocantă prin inversarea timpilor, planarea aparatului peste încăperi și obiecte e obsesiv cinematografică, totul pare un final de film în care eroii s-au topit în spațiul propriei lor drame. Nu cred, însă, că regizorul a făcut bine reluînd acest panoramic în finalul spectacolului, deși, dacă vrem neapărat, această repetare ar putea avea o semnificație a ei, răsturnînd sensurile: finalul este un început, drama s-a sfîrșit, dar consecințele, efectele ei, ceea ce trebuie să înceapă, abia acum începe. Fiîndcă acum vine rîndul *celor din urmă*, al copiilor, al Verei și al lui Piotr, cei care nu înțeleg nimic și, mai ales, nu sînt înțeleși, prin urmare cei care vor trebui, cu orice preț, să înțeleagă și, mai ales, va trebui, cu orice preț, să fie înțeleși. Căci întreaga dramă este o dramă a neînțelegerii. Iar scuza Soniei, a mamei, rostită cu un acut simț al vinovăției, fraza aceea cumplită, care ar trebui să ne cutremure de durere: „Iertați-mă, copii, că v-am adus pe lume...”, exprimă în fond, un lucru groaznic: opacitatea părinților față de copii, incapacitatea de a le înțelege gîndurile, de a recunoaște că ei se desprind, pînă la urmă, de lumea părinților. Admirabil interpretată de Clody Bertola această dramă a Soniei, care, covîrșită de personalitatea unui soț tiranic și insensibil, aservită ideii de familie și copiilor ei, abandonînd o mare iubire în favoarea obișnuinței slavice, are, deodată, revelația neînțelegerii propriilor copii, în ultimă instanță a sensului existenței sale.

În altă zonă temperamentală, Ivan trăiește aceeași dramă. George Constantin a condus în mod remarcabil aventura sufletească a eroului, de la forța uriașă, care parcă umple ecranul, pulverizînd totul în jur, de la cinism și insolentă, la sentimentul unei ratări tragice, al unei prăbușiri totale.

cu acești doi actori, cu Vasile Nițulescu în Iakov (calmul acela amar și înțelept înaintea morții, generoasa viață inutilă, superba discreție a suferinței — cit de bine le-a arătat interpretul !), cu o distribuție aproape ireproșabilă, Radu Penciulescu l-a reînălțat pe Gorki pe cel mai autentic teren contemporan.

Noi, cronicarii de televiziune, moștenim — oamenii sintem ! — o meteahnă a criticii literare — literați sintem ! — și anume aceea de a nu scrie despre emisiunile pentru copii — maturi sintem ! În definitiv, e și greu să citești cărțile pentru copii, cînd sînt atîtea cărți majore de citit sau să urmărești emisiunile cu păpușele și elefanții, cînd sînt atîtea emisiuni adulte de urmărit. Și, la urma urmei, copiii nu citesc cronicile de televiziune, cum nu citesc nici cronicile literare. Atunci, la ce bun ? La nimic.

Doar că, oameni maturi ce ne aflăm, cu școala perfidiei absolută, stăm și ne bucurăm, cu copiii și ca copiii (iertare pentru alăturările urite de silabe, dar o idee precis exprimată merită un mic sacrificiu fonetic), în fața personajelor extraordinare ale lui Walt Disney, ba mai tragem cu coada ochiului și la Felix motanul sau la aventurile lui Marine Boy. Duplicitatea ar fi mers pînă la capăt, dacă într-o bună zi de duminică, prietenul nostru A. (care vizionează în virtutea virstei emisiunile dedicate copiilor), nu ne-ar fi atras atenția asupra a ceea ce se petrece pe ecranul televizorului între orele 9 și 10 dimineața.

Astfel am luat cunoștință de existența unui simpatice cuplu — Alecu și Alec — aflat în plin dialog cu copiii din toată țara, un dialog spontan spiritual, duios, ironic, comprehensiv, colegial. Alecu Popovici și micul său tovarăș de colocvii se descurcă bine printre grămizile de scrisori primite de la corespondenții copii, iar fețele lor binevoitoare și blind-ironice incită parcă la alte valuri epistolare. Și, hop, un reportaj eroic : o fetiță se rătăcește, o elevă o întâlnește vagabondînd pe străzi, o incredințează primului milițian și copilul e readus, astfel, în sinul familiei. Perfect. Absolut normal. Așa ar spune orice om cu o gîndire comună. Televiziunea, însă, face tapaj, scoatește în biografia elevei, în catalogul de note, interoghează profesorii, o pune și pe elevă să spună ceva frumos și înălțător. Astfel că, în loc să prezentăm lucrurile ca pe un simplu fapt divers, firește și corect, transformăm gestul sincer și spontan al miciei eleve într-un act de bravură cu totul ieșit din comun, tocmai bine ca s-o facem pe mica eroină să se simtă prost cu atîta fanfără în jur, sau, ceea ce ar fi și mai rău, să creadă ea însăși că n-a acționat normal și simplu, ci în virtutea unor însușiri eroice. Așa încep mai toate exagerările : de la lucruri mici... Dar nu e frumos să scrii pentru prima oară despre o emisiune, căutîndu-i cusururile. Prin urmare, vom reveni.

D. Solomon

N o t e

● **ÎN MAREA** sală a Palatului Chaillot, stagiunea obișnuită a T.N.P. s-a scurtat în acest an în mod surprinzător (poate și din pricina iminentei plecări a lui Georges Wilson de la conducerea teatrului creat de Jean Vilar). Sala a fost cedată din aprilie pînă la sfîrșitul anului companiei lui Anne Fargue, pentru opera „rock” *Isus super-star*. Oratoriu, compus de doi autori britanici, Andrew Lloyd Webber și Tim Rice, *Isus super-star* a devenit un mare musical de succes pe teme biblice, demonstrînd că tentația comediei musicale face în continuare ravagii în rîndurile producătorilor de „show-bussiness”.

● **VEDEȚĂ** a muzicii ușoare și a publicității prin mariaj, Sylvie Vartan pregătește o versiune proprie — musical după Alice în Țara Minunilor. Muzica — Eddy Vartan (frate), text — Gilles Thibault, costume Yves Saint Laurent (faimos creator de modă). Ne întrebăm ce rol va juca Johnny Halliday : iepurașul de marie sau plărierul ?

● **REGIZORUL** William Gaskill (oamenii noștri de teatru își amintesc desigur de prezența sa la colocviul I.T.I. din București 1964) semnează la Royal Court direcția de scenă a piesei *Big Wolf* (Marele lup) a dramaturgului german Harold Mueller, deținător al premiului Gerhart Hauptmann pe anul 1965. Montată în 1968 la München, piesa lui Mueller se desfășoară pe fundalul războiului, avînd ca temă adolescența ultragiată de ororile unui carnagiu. În afară de aceasta William Gaskill pregătește, în adaptarea lui John Osborne, o montare a *Heddei Gabler*.

● **UN SPECTACOL** despre crimele „familiei” Manson (uciderea lui Sharon Tate și a industriașului La Bianca) se reprezintă acum la Manhattan Theatre-Club, în direcția lui Robert Siskinger. Montarea e intitulată 22 de ani sau Dezvinovățirea lui Charles Manson, un „rockumentar” despre vinovăția Americii !